

Pilica
(Woj. Śląskie)

**Kościół pw.
śś. Jana Chrzciciela
i Jana Ewangelisty**

Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Pilicy

Równocześnie z lokacją miasta w 1393 roku wyznaczono plac pod budowę kościoła. Przeniesienie parafii z kościoła św. św. Piotra i Pawła nastąpiło ok. 1489r. Fundacją i uposażeniem kościoła kierowała Jadwiga, wdowa po Ottonie z Pilicy, następnie jej córka Elżbieta Granowska - trzecia żona króla

Władysława Jagiełły. Około 1412-13 roku biskup krakowski Piotr Wysz dokonał erekcji kościoła i jego konsekracji. Był to kościół jednonawowy w stylu gotyku nadwiślańskiego. Zachowało się gotyckie prezbiterium, zakrycia i kaplica św. Anny, czyli Matki Boskiej Szkaplerznej, zbudowana przez Stanisława Pileckiego, ok. 1559r. Prezbiterium jest jednoprzęsłowe, sklepione krzyżowo z ciosanego kamienia. Po lewej stronie głównego ołtarza znajduje się XVIII wieczne tabernakulum w kształcie niszy. Do prezbiterium przylega zakryta sklepiona beczkowo. Po tej samej stronie jest gotycka kaplica św. Anny, zwana kaplicą Pileckich. Ozdobiona jest rokokową polichromią. W ołtarzu, w miejscu obrazu św. Anny zawieszony został ok. 1662r. barokowy obraz Matki Boskiej Szkaplerznej. Znajduje się tu późnobarokowa marmurowa chrzcielnica. Nad przejściem do kaplicy św. Leonarda, na portalu znajduje się płaskorzeźba Kasi Pileckiej - dzieło znakomitego mistrza z Włoch, Jana Maril Padovano. Według podania ludowego, Kasia, córka właściciela Pilicy utonęła w stawie znajdującym się na terenie parku. Pograżeni w bólu rodzice postanowili dla jej upamiętnienia ufundować jej w kościele św. Jana Chrzciciela epitafium. Staw natomiast został zasypany a w miejscu, gdzie utonął miata Kasia Pilecka wybudowana została statua Matki Boskiej.

Kaplica św. Leonarda powstała ok. 1600r. W niej znajduje się jego wizerunek. W 1632r. umieszczono w kaplicy obraz św. Jana Chrzciciela i św. Mikołaja, w 1662r. późnogotycki krucyfik i stiukowe, późnobarokowe posagi: Matki Boskiej, św. Jana Ewangelisty, św. Weroniki i św. Longina. Na przełomie XVI i XVII wieku dokonano zmian w architekturze. Z jedno nawowego kościoła zostało gotyckie prezbiterium, zakrycia i częściowo kaplica św. Anny. Przebudowa dokonana została w oparciu o dawne gotyckie mury, pokrywając je barokowymi formami. Surowe ściany ozdobiono pilastrami, gzymsami i bogatą ornamentyką. Nawa główna - dwuprzęsłowa, szersza od prezbiterium, rozczłonkowana pilastrami, otwarta półkolistymi arkadami do kaplic, sklepiona kolebkowo. Między kamiennymi pilastrami stoją posagi apostołów na rokokowych podstawach, nad nimi stiukowe medalliony z płaskorzeźbami Męki Pańskiej. Na ścianie tęczy zawieszony został krucyfik i ustawiono późnogotyckie posagi: Matki Boskiej i św. Jana Ewangelisty. Około XVII wieku wystawiony został nowy ołtarz główny, w stylu wczesnobarokowym. W ołtarzu znajdowała się rzeźbiona figura Najświętszej Marii Panny z Dzieciątkiem. Po bokach ustawione zostały późnogotyckie posagi św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty. Po lewej stronie, przy tęczy umieszczono ołtarz Bractwa Różańcowego z obrazem Matki Boskiej. W 1734r. obraz ten został przeniesiony do ołtarza głównego. Na jego miejsce wstawiono obraz św. Jana Kantego. W ołtarzu, po prawej stronie znajdował się

początkowo obraz św. Stanisława, biskupa a po 1662r. św. Barbary. W 1601r. przy prezbiterium powstała piękna, renesansowa kaplica grobowa. Jej fundatorem był Wojciech Padniewski, a budowniczym Kacper Todige z Mesocco. Wewnątrz znajdują się ściepe arkady, murywany portal z nazwiskiem muratora i data. Ściany zdobí rokokowa polichromia w formie medallionów z popiersiami świętych. W ołtarzu umieszczony był obraz Matki Boskiej, św. Wojciecha i św. Jana Ewangelisty. (Obecnie obraz Matki Boskiej z pilickiego kościoła znajduje się w kościele parafialnym w Sławkowie). Po 1662r. zbudowano późnobarokowy ołtarz przedstawiający ofiarę Abrahama i doktorów Kościoła. W ściepej arkadzie, naprzeciw prezbiterium wmurowane zostały nagrobne płyty rodziny Padniewskich.

Po tej samej stronie wybudowana została kaplica św. Józefa i kruchta, którą ufundował i wyposażał proboszcz pilicki, ks. Franciszek Leńiewicz, który był Rektorem Akademii Krakowskiej. W tej kaplicy, na kolebkowym sklepieniu znajduje się stiukowa dekoracja i późnobarokowa polichromia.

Na początku XVII wieku wstawiono do prezbiterium wczesnobarokowe stalle i 2 ławki boczne, a w 1776r. do nawy głównej wstawiono 20 ławek w stylu rokoka. Ambona jest wczesnobarokowa, pochodzi z lat 30. XVII wieku. Dwa drewniane słupy podtrzymują barokowo wygląd chór, ozdobiony czterema złotymi medallionami przedstawiającymi: króla Dawida, św. Cecylię, Marię Sobińską i rodzinę Padniewskich. W 1612r. biskup krakowski Piotr Tylicki erygował i zatwierdził kolegiatę przy kościele w Pilicy i utworzył przy niej kolegium kapitulne, które tworzyło 4. prałatów i 2. kanoników. W 1432r. biskup Oleśnicki, na prośbę rodziców Jana i Elżbiety Granowskiej podniósł probostwo pilickie do godności prepozytury. Restrykcje carskie sprawiły, że kościół pilicki utracił swą godność kolegiaty.

W dniu 25 III 1992r. decyzją Ojca Świętego Jana Pawła II utworzono diecezję sosnowiecką, do której przyłączono część dekanatu pilickiego z siedzibą w Pilicy. W dniu 25 III 1997r. ks. bp. Adam Śniągowski utworzył kapitułę kolegiatną otkusko-pilicką. Kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty został podniesiony do godności prokolegiaty. Proboszcz parafii, ks. Kazimierz Pantak został mianowany kanonikiem gremialnym i kustoszem kapituły. Od 1997r. w kościele trwają prace konserwatorskie. W 1999r. została odrestaurowana kaplica Matki Boskiej Szkaplerznej. Dnia 24 czerwca 2001 r. Ks. Bp. Piotr Skucha poświęcił odrestaurowane prezbiterium.

Plan przestrzenny

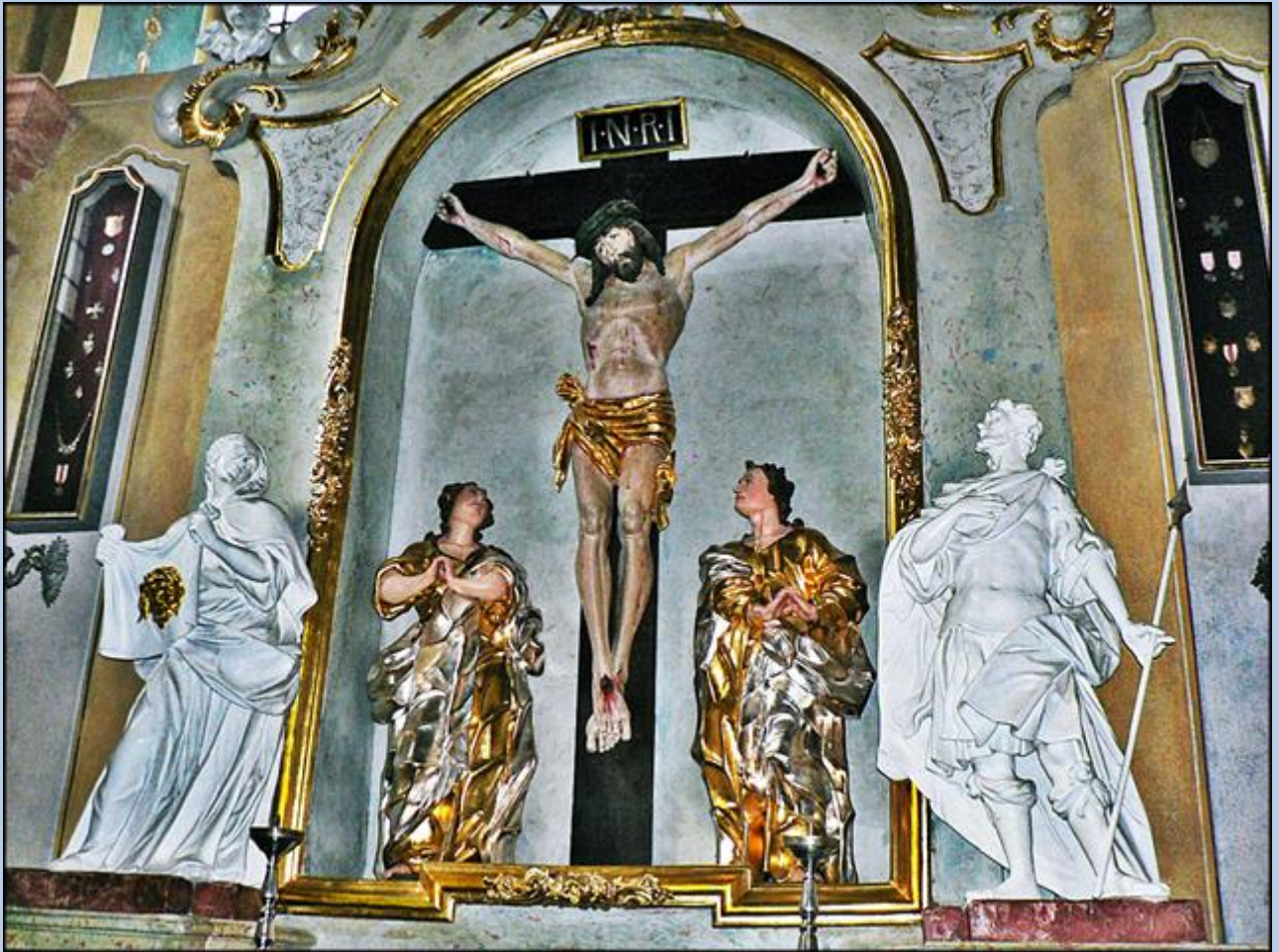

- 1 Prezbiterium
- 2 Nawa główna
- 3 Zakrycia
- 4 Kapl. Matki Bożej (Pileckich)
- 5 Kapl. św. Krzyża
- 6 Kapl. św. Wojciecha (Padniewskich)
- 7 Kapl. św. Józefa
- 8 Wejście boczne
- 9 Wejście główne

Opis: Zmarzona Przemysław Pilić
i Zuzanna Pilić

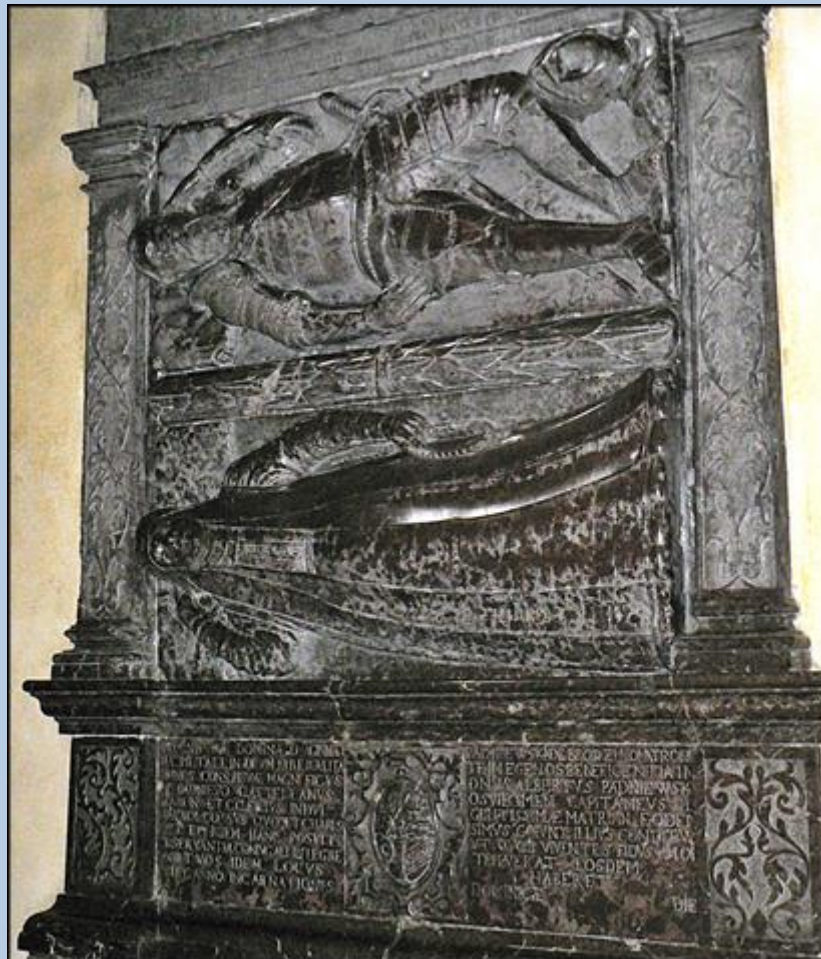

zdjęcia: Jan Nitecki